

Benkő András

A zenekultúra szolgálatában

Négy és fél évtizedes időszakot felölelő, gazdag és változatos anyagában a zene mindvégig jelen volt. A teljesség igénye nélkül emeljük ki a fontosabb témaköröket, majd külön részletezzük a kóruskultúra felkarolását.

1. Hangsúlyozott szerepet töltek be az évek folyamán az olyan sorozatok, mint például a **Séta zeneországban** Major Ferenc és munkatársai tollából, vagy a **Zeneiskola** Márkos Albertnek, a **Zeneművészeti Főiskola** módszertan szakos professzorának szerkesztésében nyújtott segítséget zenepedagógusainknak, karvezetőinknek. A **Zenehallgatás**, illetőleg a **Zeneóvoda**: előbbi Valádi Enikő, utóbbi László Bakk Anikó tapasztalatait összegezte iskoláskor előtti, az általános iskola osztályait tartva szem előtt. László Ferenc **Szabad zeneiskolája** magasabb szintű elemzéseket közvetített, Jagamas János a magyar népdal meghatározásához nyújtott elemző módszerrel leszűrt eljárást (**Miért nem népdal?**). Ludovic Paceag **Zeneelmélete** a fordított anyag javát képviseli. A **romániai magyar zeneszervezőket** Haják Károlytól, Delly Szabó Gézától vonultatták szerzőtársak — mindig egy vagy több kórusművel szemléltetve alkotóművészetüket. Olvasóink vázlatos képet nyerhettek zenei **tankönyvirodalmunk** fejlődéséről Apáczai Enciklopédiájától a hatvanas években alkalmazott kötetekig, beleértve Sándor Domokos dévai, illetőleg székelykeresztúri tanárnak a relatív szolmizálás módszerét népszerűsítő többkötetes munkáját is.

2. A **népzene területéről** eredeti gyűjtéseket (Szenik Ilona, Almási István, Kallós Zoltán), elemző, népszerűsítő dolgozatokat, a népi hangszerekről, harmonizálási technikáról találhattak írásokat az érdeklődők Laskay Sándor, Sepsy Dezső és Pávai István révén. Betekintést nyerhettek kalotaszegi adatközlő repertoárjába, a sirató világába (Visnyainé Kondor Agnes). A folyóirat népdalgyűjtő pályázat lebonyolítására is

vállalkozott, a gyűjtés módszertani útbaigazításával szakszerű kiértékelésével (Jagamas János).

3. **Zeneesztétika** keretében az ízlés formálásának lehetőségei mellett Bartók-, Kodály-, Enescu-kérdések boncolgatására is sor került (Angi István, László Ferenc), s a zene titkainak felfedezésére, felfedeztetésére is beindult egy időközben abbamaradt sorozat (Terényi Ede).

4. A **könyvismertetések** kiterjedtek népzeneudományi, zenei anyanyelvi, zenetörténeti, népzenei gyűjtéseket tartalmazó kötetekre, ritkábban lemezekre is.

5. **Kiemelkedő hangverseny-élmények rögzítésétől** sem idegenkedett a folyóirat szerkesztősége. Így láthatott napvilágot egy-egy beszámoló Nagy István kitűnő énekkarának kolozsvári Kodály-hangversenyéről, székelyföldi körútjáról, az Enescu-fesztivál egyik-másik előadójáról, a Maros Népi Együttes, a Jobbágyfalvi Népi Együttes szerepléséről, vagy a rétyi fúvószenekarról — Zoltán Aladár, Pintér Lajos, Angi István és mások közreműködésével.

6. Nem zárkozott el a folyóirat szerkesztősége a **zenei kutatások** részeredményeinek, vagy összefoglaló dolgozatok közlésétől sem, s így helyet biztosítottak Bartókról, Kodályról, a romániai magyar zeneszerzéstől, zeneírásról, vagy az erdélyi fejedelmi udvar zenei életéről szóló értékes írásoknak. Külön ki kell emelnünk az említett szerzőkkel kapcsolatos évfordulós anyag súlyát hazai és külföldi szakemberek bevonásával. Mint érdekességet hadd említsük meg az írógéppel való kottázás-kottatást, vagy a könnyűzenével kapcsolatos közvéleménykutatás eredményét (Baksa Endre, Lázok János).

7. **Gazdag képanyaggal**, vagy anélkül ismerhette meg az olvasók tábora a Kolozsvári Allami Magyar Opera (László Ferenc), a Bukaresti Opera (Csire József), az 1819-ben alakult Kolozsvári Muzicalis Egyesület, a Romániai Ma-

gyar Zenetársaság (1990) célkitűzéseit, megvalósításait.

8. Voltak évjáratok, amikor a **naptár-rovat** segítségével körvonalazódott az egyetemes és hazai zenei élet nagyjainak tevékenysége, művészete, különösen, ha ehhez hozzávesszük a számottevő **évfordulós megemlékezéseket** Haydn-tól Richard Strauss-ig.

9. Helyet kapott néhány kiemelkedő muzikusunk **elbúcsúztatása** (Zoltán Aladár, Márkos Albert, Nagy István), akárcsak néhány **interjú** (pl. Balla Zsófiáé Demény Piroskával) is.

10. A **kóruskultúra** felkarolásában több sík követhető nyomon:

a) **Karmesterek felkészítését**, továbbképzését szolgálták azok a fennebb más vonatkozásban említett sorozatok egyik-másika. A szerkesztőség mindjárt az induláskor közölt sommás, négy-öt cikkből álló útbaigazítást. Ezt követte a Nagy István nevével fémjelzett sorozat, amit már Zoltán Aladár szervezett és bevonta a főiskola tanárai közül Jagamas Jánost, valamint a tanári és karmesteri szak frissen végzett hallgatóit, köztük Szalman Lórántot. Ezenközben a nyári vakációk idején tanárok és főiskolai hallgatók látogattak el falvakba és irányították egyes énekkarok munkáját.

A hatvanas évek végén Csire József vállalkozott teljes karvezetői ciklus közreadására (**A vezénylés műhelytitkaiból**), majd ezt követően széleskörű áttekintéssel és gazdag szemléltetőanyaggal Birtalan József sorozata (**Karvezetők iskolája**). Mindezt kiegészítették a közölt művekhez kapcsolódó s a gyakorlati kivitelezést megkönnyítő, hosszú éveken át olvasható tanácsok.

b) **Alapvető funkciójának** tekintette a folyóirat az énekkarok **kottaanyag** való ellátását. Ha az **előadóapparátus** szempontjából tekintjük át a folyóirat évfolyamait, kiderül: uniszónó művek, egyenmű és vegyeskarok számára írt két-, három-, négyzólamú alkotások jelentek meg részben zongorakísérettel, nagyobbára anélkül (a

hangszerkíséretes művek legtöbbje a hivatalos ünnepekkel állott kapcsolatban).

Műfajok szerint csoportosítva, találunk itt anyagot a valamikor népszerű tömegdaloktól kezdve kánonokon, madrigálokon át az irodalmi alkotásokból merített, századunkból származó alkotások kategóriájáig. E művekben elsősorban a magyar irodalom nagyjainak költészetéből válogattak szerzőink — Arany János, Petőfi, Tompa Mihály, Ady, József Attila, Weöres Sándor, Kányádi Sándor, Szilágyi Domokos és mások verseiből; kivételes esetben reneszánszkori erdélyi költemények is forrásul szolgáltak — fordításban. Leggazdagabb a népdalfeldolgozások csoportja.

Ha az egyes fejlődés történeti korok, stílusok szerinti megoszlást tekintjük, a reneszánsz és korabarrokk szerzők mellett (Byrd, Vecchi, Stolzer, Palestrina, Lassus, Encina Friderici, Hassler) megtalálható néhány mű erejéig a klasszicizmus is (Haydn, Mozart, Beethoven — a járatosabbak tudják, hogy e korban jóval kevesebb kórusmű látott napvilágot, mint korábban, mert a zeneszerzők érdeklődési körébe a hangszeres és vokálszimfonikus műfajok nyomultak). A romantikus zenét elsősorban Liszt és Erkel képviseli.

A negyvenes évek végén önálló füzeteket is jelentetett meg a Művelődési Útmutató. Tucatnyi füzetéből értékesebbek a Bartók- és Kodály-műveket tartalmazók (szembetűnően gyakran jelentkezett Bihari Sándor nagyváradi zeneszerző).

A két világháború közti és a modernebb magyar zenét — a már említettek mellett — elsősorban Bárdos Lajos képviselte. A romániai magyar zeneszerzők szinte mindenike helyet kapott egy vagy több művel — Vermes Péterig (beleértve azokat is, akik közben eltávoztak az országból). Zeneművek tekintetében adósok maradtunk Bródy Miklós, Csíki Endre, Veress Gábor műveiből való közléssel, nem szólva a hivatalos állásfoglalás miatt teljesen kizárt egyházi zeneművekről. Hiányos lenne a kép, ha nem említeném meg, hogy román és orosz, illetőleg szovjet szerzők műveivel is találkozott az érdeklődő.

c) Az énekkari munka számon tartása és népszerűsítése szintén fontos helyet kapott. Beszámolt ju-

Nagyrabecsült munkatársak

biláló énekkarokról (pl. Zágon, Ditró, Székelyudvarhely, Tordaszentlászló, Sepsiszentgyörgy, Temesvár, Kolozsvár, Marosvásárhely, Mezőpanit). Népszerűsítette jeles karmestereink tevékenységét, serkentve ezzel is kollégáink munkálkodását (Nagy István, Benedek Kálmán, Ferencz Jenő, vagy újabban az EMKE-díjak révén: Szilágyi Zsolt, Major László). Zoltán Aladár betekintést nyújtott vidékek, városok zenei életébe, különös tekintettel az énekkarokra (Aranyos-melléke, Kalotaszeg, Szászrégen, Székelykeresztúr, Székelyudvarhely, Erdőszentgyörgy). A kórustalálkozók sora vonul fel a lapokon — Egerbegy, Kézdivásárhely, Kibéd, Akosfalva, Harasztkerék, Nyárádmunte, Tordaszentlászló; — az András János szerkesztette kötet: Arkos 1971 az elhangzott és beküldött előadásokat, a hozzászólásokat, függelékében a Művelődés majdnem hat évfolyamának könyvészetét tette hozzáférhetővé a Kovászna megyei Népi Alkotások Irányító Központjának segítségével. Béres Katalin, majd Balogh József egyfajta országos nyilvántartást vezetett kórusaink jelenlétéről, szerepléseiről.

d) Kórusmozgalmunk történeti fejlődésének bemutatására két sorozat kapott helyet a Művelődésben. Először Kakassy Endre követte nyomon a régi énekkarok egy csoportját (Torda, Tordaszentlászló, Nagyenyed, Magyarfenes, Sáromberke, Bukarest, Bánság). 1990-ben újsorozatot indítottunk, ezúttal — a körülmények diktálta kitérőkkel — a keletkezés sorrendjében igyek-

szünk megoldani feladatunkat. K. Kiss Ferenc, Bíró Donát, Vetési Sándor bekapcsolódásával eddig Szászcsávástól (1837) az 1880-as évekig jutottunk el.

*

Ezt a szerzeágazó kitekintést csak úgy sikerült biztosítani a mindenkori szerkesztőségeknek (leszámítva a kötelező fordításra épülő súlyos éveket), hogy bevon-ta a tollforgató szakembereket főiskolai tanároktól kezdve a levelezők népes és lelkes táboráig (kiemelkedő évfordulókön külföldi szakemberek és irodalmi életünk képviselőit is megszólaltatva). Állandó, belső zenei munkatársként előbb Zoltán Aladár, majd Szabó Csaba munkálkodott eredményesen.

Ma már világosan felmérhető, hogy a Művelődési Útmutató, illetőleg a Művelődés átfogó zenei anyaga nélkül nem alkothatunk magunknak helyes képet a második világháború utáni romániai magyar kóruskultúráról, illetőleg zenei életünk színes voltáról.

Mi muzikusok köszönjük azt a széleskörű támogatást, amit a folyóirat nyújtott napfényes és borúsabb éveinkben zenei életünk fellendítésére irányuló törekvésünkben, reméljük: vállalt és betöltött zenei szerepkörét a jövőben is ilyen hathatósan valósítja meg. Ehhez kívánunk mi is töretlen további sikeres tevékenységet, hogy segítségével — Kodályt parafrazálva — magyarabb magyarrá és egyben emberebb emberré válhassunk szülőföldünkön.

KÖZMŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

A szerkesztőség
munkatársai:
GÁBOR DÉNES
(felelős szerkesztő)
GAGYI JÓZSEF
HORVÁTH ARANY
(főszerkesztő-helyettes,
lapszám-felelős)
R. LÁSZLÓ FERENC
(olvasószerkesztő)
LÉVAY K. ZSUZSA
(fotóriporter,
számítógépes szedő)
MURAD BETTY
(titkárnő)
SZABÓ ZSOLT
(főszerkesztő)
SZATMÁRI LÁSZLÓ
SZEKERES ATTILA
WINTER PÉTER

Postacím:
3400 Cluj Piața Unirii
Nr.11., ap.7 C.P. 201
Tel.: 095/111267

Külföldi előfizetéseket
felvesz a RODIPET S.A.,
P-ța Presei Libere nr. 1,
sect. 1., București, PO-
BOX 33-57, telex: 11995
vagy 11034,
fax: 016/185673;
és az ORION S.R.L.
Splaiul Independenței nr.
202/A, sect. 6., București,
telefon: 016/173407,
fax: 016/(400)-424169.

Készült a kolozsvári Gloria
Nyomdában

Kántor Lajos: Megújult Művelődés	1
Imreh István: Az önismeretet szolgáló história	2
Benkő András: A zenekultúra szolgálatában	4
Balázs Lajos: Szubjektív visszatekintés	6
Czine Mihály: Kedves születésnapot ünneplők, kedves barátaim!	8
Kötő József: Országmegtartó erő	10
Szekeres Attila: Évforduló és... visszhangjai	12
Galéria	
Szatmári László: A bűvös véső nyomában.	
Imets A. László fametszeteiről	14
Imets A. László: Önéletrajzi vallomás	14
Gáspár Attila: Fesztiváltanulmányok	16
Zsók Béla: Jövőt ígérő jelen	17
Bálint Attila: A költészet napja Margittán	18
Angi István: Jelképek testvérisége Bognár Ignáctól	
Palló Imréig	18
Major László: Szopránfurulya—iskola (4.)	20
Szigethy Rudolf: Művelődés tartalomjegyzék és névmutató az 1993. évre	23
Vadrózsák	
Kós Károly: Kirándulások a Mezősége	27
Keszeg Vilmos: A mitikus lényekkel kapcsolatos népi terminológia klasszifikációs elvei	28
Kiss Ferenc: Kádár József önmagáról, harmadik személyben	30
Nagy Jenő: Egy fejezet a kalotaszegi varrottasok történetéből	33
Enciklopédia	
***: Szilágysomlyói Báthori-napok	37
Wolf Rudolf: A somlyói Báthoriak	38
Winter Péter: A katolikus fejedelem (Báthori István a korabeli levélváltások tükrében)	41
Sipos Gábor: Az erdélyi református egyház a Báthoriak korában	44
Balogh Ferenc: Gondolatok a szilágysomlyói Báthori-vár hasznosítási lehetőségeiről	46

Lapszámunkat
Imets A. László
metszeteivel
illusztráltuk